

МИНИ-ДРАМЕ АПСУРДА

О кратким драмама Зорана Спасојевића

Када је године 1999. Јован Ћирилов објавио својеврсну антологију „Најкраће драме на свету” у КОВ-у, обрадовани читаоци међу бројним ауторима нашли су и комаде најзначајнијих светских писаца попут Шопенхауера, Чехова, Маринетија, Виткијевича, Бекета, Јонеска, Хармса, Арабала, Кољаде, као и писаца некадашње нам државе: Нушића, Крлеже, Павића и других. Сам Ћирилов у предговору наглашава да су писци стварали кратке драме било као неку своју малу игларију, било из жеље да се опробају у виртуозном поигравању жанром. Тек понеки аутор писао је ова делца и за извођење.

Време у коме живимо означено је заједничким нестрпљењем, недостатком времена, али и одсуством воље да саслушамо другог, да с њим поделимо његову муку, његове недоумице и питања која га муче. Спремни смо да саговорника саслушамо пар минута и да одемо, одмах заборављајући његове тегобне реченице. Данас су и романи краћи него што су били пре једнога века (нека неко покуша да напише роман обима Толстојевог „Рата и мира” ако сме а да му се не каже да је безобзиран), а визуелне сензације које нам

нуде разне телевизије најчешће су – ради лакшег гутања – сведене на форму спота од два-три минута. Комуникација међу људима је, дакле, у сталном процесу редукције. Ни најновији технолошки изуми – E-mail – на пример, не трпе дуге приче. Свеколика човекова мисаоност и осећајност морају се спаковати у неколико кратких реченица. Неучтиво је бити дуг и напоран, пожељно је бити кратак и, ако је могуће, јасан односно смишљено нејасан.

Драмска мини-форма, према томе, последица је опште неспремности да се саслуша други. Мини-драма, отуда, мора да задовољи само оне битне стандарде који се односе на технику исказа илити форму, док не мора да поседује оне пратеће естетске премисе као што су развијена психологија, перипетије, стилска чистота и слично. Мини-драма, другим речима, дејствује директно, најкраћим путем, а њена убедљивост и – ако хоћете лепота – садрже се у једноставности и убојитости реченог односно приказаног. Мини-драма делује као добар афоризам и њена поента налази се у оном (не)изреченом што у свести читалаца-гледалаца изазива повратно дејство. За разлику од анегдоте-вица, мини-драма поентом успева да заледи смех на уснама и да уместо разбибриге изазове осећање тескобе и човекове немоћи пред апсурдом егзистенције.

Отуда у мини-драми нема декларативне осећајности којом драмски јунаци представљају свој унутарњи свет. Нема ни наратије којом се објашњава све оно што је претходило самој драми. Мини-драму не интересује шта се некада догодило, јер у овом драмском жанру не постоји прошлост. Мини-драма је сценска форма садашњости. Пошто нам је садашњост скучена, кратка драмска форма сасвим је довољна да изрази нашу неуротичну стварност у којој живимо привиде својих кратких живота.

Кратке драме Зорана Спасојевића, писца вичног краткој форми, садрже све одлике жанра мини-драме. Спасојевић уме вешто да нађе драмску ситуацију у којој се испољава сложеност односа међу људима; та сложеност почива на парадоксима или јединству супротности од којих су исткане наше егзистенције. Писац на малом простору и у кратком времену припрема обрт ситуације и тај обрт – који је истовремено и поента драме – показује нам или слом надања и очекивања, или узалудност наших покушаја да нешто изменимо у свету који нам није потаман, или пак немоћ да се таквоме свету прилагодимо и да га прихватимо као свој образац живљења.

Неке најуспелије Спасојевићеве кратке драме (*Адам и Ева*, *Дез*, *Човек који воли да ради*, *О мушкарцу*, *Незнанац*, *Кратка лекција*, *Црно и бело*, *Чаршав*, *Чудно биће*, *Оне и они*, *Пилула*)

представљају узбудљива драмска штива у којима аутор успева да поенту доведе до универзалног домета.

Другој групи текстова припадају остварења настала Спасојевићевим хуморно-ироничним односом према политици уопште, као и према одређеним актуелним политичким догађајима. У овим кратким комадима аутор изражава заједничко огорчење због свих невоља кроз које је прошао народ Србије; када се, ипак, мало одмакне од дневне политике, Спасојевић исписује драме које – осим никоме пријатне актуелности – имају и тај неопходни општи значај и прикладну сатиричну инвективу (*Кумови, Професионалац, Саветник, Како јесте*).

Мини-драме Зорана Спасојевића представљају особенога писца који је остварио – изван сваке сумње – аутентичне и провокативне драмске текстове у жанру који код нас, практично, једва да постоји. Утолико су заслуге Зорана Спасојевића веће. Јер, нове путеве стварају само снажне стваралачке личности.

Радомир Путник